

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2016/2.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **FRASEN DIE VERDAMPEN TERWIJL JE ZE LEEST.
“WANDERLAND” VAN PAUL BAETEN GRONDA**

“Schrijver word je niet, schrijver bèn je”, zo ordonneerde Harry Mulisch ooit. Het is een frase die Paul Baeten Gronda (°1981) vanaf de eerste dag van zijn schrijversloopbaan wist te incorporeren. De drang om literair hoog te grijpen is hem met de paplepel ingegeven. Vanaf zijn debuut, *Nemen wij samen afscheid van de liefde* (2008)¹, spreidde Paul Baeten Gronda een verschroeiende ambitie tentoon, iets wat hem niet overal in dank werd afgenomen. Zeker omdat hij daarbij dandyeske trekjes vertoonde. “Een schrijver”, meende Baeten Gronda in een interview in *Focus Knack*, “moet in de eerste plaats een man van de wereld zijn. Iemand die ten minste moeite doet de wereld te beleven en niet bezig is met er georkestreerd slordig uit te zien.” In menig media-optreden pronkte hij met zijn voorkeur voor automerken en koffiepercolators die tot het neusje van de zalm behoorden. Even was hij alomtegenwoordig, met zijn figuratie in het televisieprogramma *De laatste show* en een column in *De Morgen* (en nu in *Focus Knack*). Branie genoeg bij Gronda, die bovendien flirt met de Italiaanse *train de vie*, altijd goed voor een portie glamour. Intussen woont hij daar voltijds en is hij met het land vergroeid. Gronda heeft ook dat debutantengeëpateer achter zich gelaten en lijkt meer rust in het hoofd te hebben. Hij wisselde wél van uitgever: van De Bezige Bij trok hij in het kielzog van Robbert Ammerlaan – zijn medeontdekker – naar Hollands Diep.

In Baeten Gronda's boeken wemelt het steeds van de ietwat mistroostige antihelden, zoals Max Eugène Venkenray in *Nemen wij samen afscheid van de liefde*. Drie dagen lang werden we ingewijd in zijn

lamlendigheid. Vergelijkingen met Arnon Grunberg staken stelselmatig de kop op, zeker omdat Gronda veel peper stopte in gevatte onliners. In *Kentucky, mijn land* (2009) had Baeten Gronda een zeventigjarige hoofdfiguur in de aanbidding. Karel Jemen woonde in een flatje aan de kust en bevond zich in de schemerzone van het leven. Zijn derde roman (of novelle) *Onder vrienden* (2011) liet zich dan weer lezen als een toneelstuk in zeven bedrijven, met een eenvoudige uitgangssituatie. Een schrijver wordt dertig jaar en is de gastheer van een meergangendiner in zijn gerenoveerde landhuis op een Italiaanse heuvel, waar hij met zijn vrouw Mara woont. Toch verzandde de rondedans van de personages geleidelijk in steriliteit, ondanks de alomtegenwoordige, onderhuidse dramatiek. *Straus Park* (2013) moest dan weer “een soort Great American Novel worden: een boek met een grote reikwijdte, dat de hele wereld in zich opzuigt”, maar de roman bleef, ondanks Gronda’s onmiskenbare vermogen inzake vaart en metier, een pas op de plaats.

Het spreekt in het voordeel van Baeten Gronda dat hij zichzelf telkens probeert heruit te vinden. Maar thematisch heeft hij zijn paaltjes uitgezet. “Ik denk dat na vijf boeken stilaan duidelijk is dat ik altijd schrijf over familie, eenzaamheid, het stukgaan van geïdealiseerde liefde”, zei Gronda in een

interview met *Knack* over zijn recentste roman *Wanderland*. Zijn vijfde roman lijkt nog gecondenseerder geschreven dan de vorige en drijft sterk op concieze scènes, boordevol ünheimlichkeit. De plotlijn van *Wanderland* is niet de voornaamste reden waarom je dit boek zou moeten lezen. Gronda vertelt het verhaal van de schilder Igor Nast, die met zijn werken glorie en fortuin wist te genereren. Maar, zoals dat gaat, het kan de onrust bij de almaar van werelddeel naar werelddeel hoppende kunstenaar niet zomaar dempen. Ook geliefden bij zich houden blijkt geen gemakkelijke taak en het verdriet over de breuk met de lichtzinnige Charlie Days, alleen in zijn wolkenhuis, is overstelpend. Tot hij op een bankje in Venetië – een paar dagen voor een grote overzichtsexpo – wordt opgebeld door zijn halfbroer. Hij belandt in Luzern in wat je modieus een “disfunctioneel” gezin zou kunnen noemen, met excentrieke halfbroers, een verloren zus en een neefje met het syndroom van Down. De vader Hans Nast – een onverbetterlijke womanizer met kinderen bij vele vrouwen – ligt op sterven, maar dat gaat als het ware niet zonder slag of stoot. “Er waren twee weken voorbijgegaan en Hans Nast was verre van dood. Het grootste deel van de tijd zat hij in zijn kamers en soms kwam je hem eens per ongeluk tegen.” Hans Nast is net geen schim. De familie

Nova Gorica in Slovenië, waar het in Paul Baeten Gronda’s *Wanderland* faliekant misloopt.

raapt zichzelf in afwachting nog een paar keer samen, maar scheert evengoed voortdurend langs elkaar heen, grossierend in semioppervlakkige, bijna wufte gesprekken. Ze zijn inderdaad een van Gronda's handelsmerken. Tot de vader Igor aanzoekt om met hem naar Venetië te reizen om er hoogstpersoonlijk staven goud uit een bankkluis te gaan halen en er – onderweg – in Slovenië, in Nova Gorica, een en ander faliekant misloopt. Het kruisverhoor in de aanvang van het boek had daar al op gealludeerd én meer spanning laten vermoeden dan er uiteindelijk te rapen valt.

Tot zover de basisplot en het is zeer de vraag of je daar meer over moet vertellen. Gronda cirkelt rondom Igor, maar geeft hem weinig contouren mee. Soms lijkt hij wel een man zonder eigenschappen, voortdurend bon mots rondstrooiend en nergens op zijn plaats. Er worden flarden van zijn jeugd opgerakeld waarin de vader afwezig is en de chagrijnige moeder zich in armetierige omstandigheden in verdriet wentelt, na de dood van Igors vroeg overleden zusje Delmira. Af en toe moet Igor zijn moeder “redden” of troosten. Ook dat kennen we: bij Gronda zijn familierelaties altijd ingewikkeld en diffuus, en de decors kosmopolitisch, misschien om zijn romans meer envergure te geven. Maar Gronda suggereert veel zonder dat het echt aan de oppervlakte komt drijven, zij het dat er wel een paar harde noten over de kunstwereld worden gekraakt. Pas in het tweede gedeelte lijkt de roman open te bloeien en meer geheimen prijs te geven. En de vertelradertjes gaan soepeler lopen.

Toch blijft het moeilijk om de kern te vatten van *Wanderland*, alsof je in een ijltte rondtast. Behoudt het proza van Gronda niet altijd welbewust iets steriels en onvatbaars? Weet de schrijver ons echt te raken? Misschien niet. Maar vreemd genoeg stoor je je daar niet aan in deze serene roman. Gaandeweg wordt die leegte ook de charme van *Wanderland*, waarover een sluier van melancholie hangt, alsof je gedachteloos naar een gepolijst berglandschap kijkt. Of zoals Igor bedenkt over zijn ex-geliefde Charlie Days, in zo'n typisch Gronda-fragment: “Meestal praatten we gewoon over niets en dat was dan meer dan genoeg. Het universum had niet bepaald: Hier zijn dan de mensen, zij moeten over belangrijke zaken gaan praten. Het universum dacht: Jullie zijn zo weer dood, kleine gekken, ga nu maar doen wat

goed voelt. Ga nu maar ijs eten met elkaar en over nonsens praten terwijl jullie stiekem naar elkaar kijken.” Gronda laat trouwens ook enige vaagheid hangen over de ware toedracht van hun breuk. Is er meer aan de hand? En ook aan de late toenadering tussen de vader en zoon kleeft iets onbeholpens en bruusks, misschien te efemeer om nog indruk te maken. Het lijkt erop dat Igor enigszins gelouterd terugkeert naar zijn wolkenhuis, niet zonder gehoor te hebben gegeven aan zijn impulsen.

Gronda's roman slingert zich intussen verder, sierlijk en statig, vol weemoedige patina, zonder klef te worden én vol gecultiveerde eenzaamheid. Helaas reiken de rimpelingen ervan niet al te ver. We moeten het doen met piekfijn gecoiffeerde frasen, die haast verdampen terwijl je ze leest. Daar is Gronda goed in. Maar het volstaat niet om een onvergetelijke roman te schrijven. Na vijf boeken had je op niet minder dan dat gerekend.

DIRK LEYMAN

PAUL BAETEN GRONDA, *Wanderland*, uitgeverij Hollands Diep, Amsterdam, 222 p.

Noot

(1) Samen met *Kentucky, mijn land* (2009) besproken in *Ons Erfdeel* door Minte Kamphuis: “Een jonge en een oude misantroop. Twee boeken van Paul Baeten Gronda”, jg. 53 (2010), nr. 2, pp. 150-152.